

Dr. Kovács Gyula

**Egy hajlíthatatlan bűnüldöző, a vádhatóság
rendíthetetlen képviselője – In memoriam Dr. Bócz
Endre, a tudós főügyész**

„A tényleges életfogytiglan szerintem nagyon rossz fényt vet a magyar közgondolkodásra. A büntetés forrása a régmúltban a zsigeri bosszúvágy volt. Ma már a bosszút civilizált országban nem tekintik legitim célnak; maradt a visszatartás és az ártalmatlanná tétel. A holtig tartó bebörtönzés irracionális, forrása nyilvánvalóan a zsigeri bosszúvágy – hiszen félig-meddig bevallott célja 1993-ban a halálbüntetés >>pótlása<< volt. A törvényhozásban a jelek szerint kevés a fogékonyság a racionális gondolkodásra.”

(Dr. Bócz Endre)³⁰⁵

A személyes érintettség okán egy halálhír mindig fájdalmasabb...

Dr. Bócz Endre, az állam- és jogtudományok kandidátusa, egykori fővárosi főügyész, egyetemi docens, főiskolai tanár, 2021. szeptember 16-án, hosszú, súlyos betegség után, életének 85. évében elhunyt – ezt „harsogják” a szalagcímek a világhálón, mint általában mindig, ha valami rendkívüli dolog történik, például egy „nagy ember” elmegy. Töprengök: próbálom helyre rakni magamban az információhegyeket, amikor hirtelen Györgyi Kálmán³⁰⁶ „ugrik be”, akit 2005 januárjában, talán fél-éves Igazságügyi Minisztériumi pályafutásom során ismertem meg. Kálmán bácsi (a fiatalabb munkatársak így nevezték) egy közös pizzázás során jókedvűen anekdotázik arról az időszakról, amikor fogalmazóként vagy fiatal ügyészként a „Bócz Bandival” a rendőrök sérelmére elkövetett „hatósági közegek elleni erőszak”³⁰⁷ miatt nyomoztak... Györgyi Kálmán sajnos már nem anekdotázik: 2019. február 17-én elment, és most követte őt az egykori pályatárs.

Bócz Endrével 1996 júniusától látásból ismertük egymást, köszönőviszonyban voltunk. Közvetlenebb kapcsolatba csupán 2003 áprilisában, egy a

Bócz Endre 2011

Forrás: Vasárnapi Hírek 2011.05.08.

³⁰⁵ https://www.vasarnapihirek.hu/fokusz/alkotmany_orban_rendorseg_ugyeszseg_ciganysag_bocz (2022. január 22.).

³⁰⁶ Dr. Györgyi Kálmán (1939–2019) egykori legfőbb ügyész, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia Doktora. Forrás: <https://www.ajk.elte.hu/content/in-memoriam-gyorgyi-kalman.t.4845> (2022. január 24.).

³⁰⁷ Mai terminológiával: hivatalos személy elleni erőszak [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 310. §].

Rendőrtiszti Főiskola (RTF) Kriminálisztikai Tanszéke által szervezett konferencián³⁰⁸ kerültünk. A rendezvényt követően gyakrabban találkoztunk: például a Rendőrtiszti Főiskolán (az Alma Materben, ahol kisebb megszakításokkal 2000 szeptemberétől 2012 júniusáig oktattam), vagy „*fehér asztal mellett*” (tavaszi és őszi félévzáró fél informális tanszéki értekezleteken), sőt, még színházban is összefutottunk – mintha a sors, a nagy rendező azt akarta volna elérni, hogy közelebb kerüljünk egymáshoz (jelzem, ez ellen egyikünk sem kapálózott).

Az egyik legemlékezetesebb összejövetel 2007 júniusában, főiskolai oktatótársam, *Anti Csaba László* lakására „*kihelyezett*” tanévzáró értekezlet volt, amelyen rendesen megünnepeltük *Bócz Endre* 70. születésnapját – hajnali háromkor kezdett hazafelé szállingózni a vendégsereg, pontosabban annak „*kemény mag*” része, ahogy kell, vagy ahogy illik. Ezt követően – hála „*tanszék lelke*” *Kertész Anikó* áldozatos szervezőmunkájának – gyakrabban, és nem csak a főiskolán találkoztunk.

Bócz Endre lektora volt a 2013-ban megjelent *A kriminálmetodika elméleti és gyakorlati kérdései*³⁰⁹ című egyetemi jegyzetnek, ezért ebben az évben néhányszor a lakásán is előfordultam. Lelkiismeretes, elkötelezett lektor volt, és azt sem bánta, ha nem minden kérdésben egyezett az álláspontunk (pl. a bűncselekmény tudomásra jutásának forrásai és módjai jelentőségével kapcsolatosan). Amikor emiatt nyugtalankodtam, a következőket mondta: „*A te könyved, nem az enyém*”.

Sokszor – a mögöttes tartalmat is érzékeltetve – egy-két mondatba tudta tömöríteni a véleményét: 2013. január 31-én délelőtt felhívott egy előző napi, a Népszabadságban megjelent írásommal összefüggésben (egy-kolumnás cikkben ekéztem-savaztam a legfőbb ügyéssel karácsonykor készített FeGyA³¹⁰-féle riportot – nem FeGyA miatt). Megkérdezte, valóban én írtam-e a cikket, majd epésen megjegyezte: „*Csak azt ne hidd, hogy az okulásukra fog szolgálni*” – elismerésnek vettem (és remélem, annak szánta)...

*

Legutóbb 2018. március 7-én délután a Rendőrmúzeumban, *A bűnügyi nyomozás kézikönyve*³¹¹ bemutatóján találkoztunk személyesen. A meghívásnak eleget téve megtisztelt a jelenlétével: ott ült az első sorban Gittával, a feleségével, mi pedig „*döglött aktás*” *Kovács Lajossal*³¹² „*osztottuk az ész*”... A bemutató végén a dedikáláskor a rá jellemző félmosollyal állt előttem, másodikként a sorban, kezében könyvvel (*Dörgő Gyula* barátomnak hála, fénykép is készült róla). Furcsának találtam, hogy *én* dedikálok *neki*, felemás érzéseim

³⁰⁸ A konferencia minden emberi képzeletet felülmúlóan hosszú címe: *A nyomozás ügyészi irányítása és a nyomozó hatóság önállósága, kriminálisztika a parancsnoki vezetői tevékenységben – Az új büntetőeljárás-jogi törvény hatása a kriminálisztika gyakorlatára*. A rendezvény előadói alfabetikus sorrendben: *Bócz Endre, Kovács Gyula, Láng László és Márki Zoltán* (levezető elnök ugyancsak *Bócz Endre*). A konferencia szerkesztett anyaga a Belügyi Szemle 2003/7–8. számában jelent meg (5–55. oldal).

³⁰⁹ *Kovács Gyula – Nagy József: A kriminálmetodika elméleti kérdései. Egyetemi jegyzet*. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyvkiadó Zrt., Budapest, 2013.

³¹⁰ *Fekete Gy. Attila* (FeGYA) bűnügyi és oknyomozó újságíró, író, számos (dokumentum) krimi szerzője.

³¹¹ *Endrődy Géza – Kovács Gyula: A bűnügyi nyomozás kézikönyve*. Dr. Kovács Gyula [KGyul@], Budapest, 2018.

³¹² *Dr. Kovács Lajos* ny. r. ezredes, rendőrségi főtanácsos, címzetes egyetemi docens, a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának oktatója.

voltak, akárcsak 2015-ben, amikor *Moldova Györgynek*³¹³ dedikáltam a *Dobos-könyvet*³¹⁴...

A rendezvény után darab ideg beszélgettünk a világ folyásáról, majd mindenki ment a dolgára. Akkor nem tűnt betegnek, és meg nem fordult volna a fejében, hogy utoljára látom...

Vázlatos pályakép

Bócz Endre 1937. június 20-án született Budapesten. Édesapja sikeres ügyvéd volt. Bicskén járt általános iskolába, majd a Budapest IX. kerület, Lónyay utcai Református Gimnáziumban kezdte meg középiskolai tanulmányait. Az államosítást követően 1952-től a Bp. V. kerület, Cukor utcai Gyakorló Általános Iskola és Gimnáziumban (napjainkban ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium) tanult tovább, ahol 1955-ben kitűnőre érettségizett.

Az ELTE Állam- és Jogtudományi Karára 1956-ban nyert felvételt, és 1960-ban végzett summa cum laude minősítéssel. Első munkahelye a Tiszamenti Vegyiművek³¹⁵ volt (ott jogi előadóként dolgozott), majd sikeres pályázat eredményeképpen – *Götz János*³¹⁶ fővárosi főügyész közbenjárására (*Bócz Endre* büntetőjogi államvizsgájakor *Götz* főügyész volt a bizottság elnöke) – 1961-től fogalmazó, 1963-tól ügyész a Fővárosi Főügyészségen. Ügyészi pályája töretlenül ívelt: csoport-, majd osztályvezető főügyészségi ügyész, 1979-től 1989-ig fővárosi főügyész-helyettes, 1990-től 2001-ig pedig fővárosi főügyész; 2002–2004 között az igazságügyi miniszter főtanácsadójaként dolgozott.

Oktatási és tudományos tevékenység

Bócz Endre a főügyészi teendők mellett, aktívan részt vállalt az oktatásban és a tudományos életben.

Az állam- és jogtudományok kandidátusa fokozatot 1976-ban szerezte meg. A Rendőrtiszti Főiskolán 1997-től oktatott, főiskolai tanárként 2002-ig a Kriminológiai Tanszék vezetője. Ezzel egy időben (1997-től 2007-ig) a KRE Állam- és Jogtudományi Kar Bűnügyi Tudományok Intézetének az igazgatója (2000-től az egyetem docense).

Tagja a Magyar Jogász Egylet tudományos bizottságának, a büntetőjogi szakosztály elnöke volt, valamint a Magyar Kriminológiai Társaság igazgatótanácsának és a Magyar ENSZ Társaság Emberi Jogi Bizottságának; 2001-től

³¹³ *Moldova György* Kossuth-díjas, kétszeres József Attila-díjas, Karinthy-gyűrés és Prima Primissima-díjas író, a Digitális Irodalmi Akadémia (DIA) alapító tagja. Forrás: <https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/moldova-gyorgy> (2022. január 24.).

³¹⁴ Kovács Gyula (szerk.): *Dobos-könyv – Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére*. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2015.

³¹⁵ A Tiszamenti Vegyiműveket (1993-tól Tiszamenti Vegyiművek Rt.) 1997-ben a Bige Holding Kereskedelmi és Termelő Kft. privatizálta, majd 2004-ben beolvadással megszűnt, és Bige Holding Kft.-ként működik tovább. Forrás: <https://www.nitrogen.hu/hu/hirek/217-a-bige-holding-kft-tiszamenti-vegyimuvek-60-eve> (2022. január 24.).

³¹⁶ *Dr. Götz János* (1915–1975) főügyész; 1953-tól a legfőbb ügyész helyettese; 1957-től 1965-ig fővárosi főügyész. Forrás: <https://www.arcanum.com/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/g-gy-757D7/gotz-janos-75A18/> (2022. január 23.).

2004-ig a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) közgyűlési képviselőjeként tevékenykedett.

Számos szakcikk, szakkönyv és tanulmány szerzője: az MTA Könyvtárának MTMT adatbázisában 174 művét tartják nyilván.³¹⁷ A „*Bócz-féle kétkötetes kriminalisztika*”-ként emlegetett, 2004-ben megjelent szakkönyv³¹⁸ a mai napig etalon a kriminalisták körében. A Magyar Bűnüldöző tudományos-szakmai folyóirat szerkesztőbizottságának 2010-től volt tagja.³¹⁹

További meghatározó könyvei (a teljesség igénye nélkül):

- *A kényszerintézkedések büntető eljárásjogi és kriminalisztikai nézőpontból* 1-2. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2000
- *Büntetőeljárás jogunk kalandjai. Sikerek, zátonyok és vargabetűk.* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2006
- *Kriminalisztika a tárgyalóteremben.* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008
- *Kriminalisztika joghallgatóknak* (társszerző: Finszter Géza). Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008
- *Négy évtized az ügyészségen. Pályám emlékezete.* Pallas Páholy Kulturális és Kiadó Kft., Budapest, 2010

Fontosabb kitüntetései

- Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (1997)³²⁰
- Vámbéry Rusztem Emlékérem II. fokozat (1998)³²¹
- Viski László Emlékérem (2002)³²²
- Vámbéry Rusztem Emlékérem I. fokozat (2007)
- Deák Ferenc-díj (2019)³²³

*

Bócz Endre negyven esztendeig szolgált ügyészként. Közéleti szereplései, megnyilatkozásai megerősítették azt a sokakban kialakult képet, hogy a meghatározottabban ő testesítette meg az eltántoríthatatlan bűnüldözőt, a vádhatóság elszánt képviselőjét. Nincs a büntető jogtudománynak olyan ága (a büntető anyagi és alaki jogtól a kriminalisztikáig), amelyben művei megkerülhetők lennének; és nem létezik a jogász hivatásrendnek olyan területe, ahol nevét

³¹⁷ Forrás: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10006466> (2022. január 24.).

³¹⁸ Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika 1–2.* BM Duna Palota és Kiadó Vállalat, Budapest, 2004.

³¹⁹ Forrás: <https://www.bunuldozok.hu/lapsz%C3%A1mok> (2022. január 24.).

³²⁰ A Magyar Köztársasági Érdemrend (2011-től Magyar Érdemrend) középkeresztjét a köztársasági elnök adományozza. Forrás: <https://www.keh.hu/kituntetesek/1514-Kituntetesek&pnr=1> (2022. január 25.).

³²¹ A Vámbéry Rusztem Emlékéremet a Magyar Kriminológiai Társaság 1984-ben alapította. Forrás: https://www.kriminologia.hu/magyar-kriminologiai-tarsasag_vambery-es-viski-erem (2022. január 25.).

³²² A Viski László Emlékéremet a Magyar Kriminológiai Társaság 1994-ben alapította. Forrás: https://www.kriminologia.hu/magyar-kriminologiai-tarsasag_vambery-es-viski-erem (2022. január 25.).

³²³ A Deák Ferenc-díjat az Alkotmánybíróság, a Legfelsőbb Bíróság (Kúria), a Legfőbb Ügyészség, a Magyar Országos Közjegyzői Kamara, a Magyar Ügyvédi Kamara, a Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Bizottsága, a Magyar Jogászegylet és a Magyar Közigazgatási Kar képviselői 2004-ben alapították. Forrás: <https://alkotmanybirosag.hu/uploads/2017/11/alapito-okirat.pdf> (2022. január 25.).

ne tisztelettel említenék.³²⁴ A 80. születésnapjára összeállított ünnepi tanulmánykötet előszavában írták róla: „Bócz bármibe fogott, abban mindig megjelent színes, a sémákat elutasító személyisége, a világra nyitott humanizmusa. Az ügyészi posztot gyakran azonosítják a jogi formák rideg alkalmazójával. Ő nem ilyen ügyész volt, az emberség áthatotta egész tevékenységét. Úgy, ahogyan arra az édesapja tanította.”³²⁵

Nyugodjék békében. Emlékét kegyelettel megőrizzük, de neve és munkássága műveiben is tovább él...

Forrás- és irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika 1–2*. BM Duna Palota és Kiadó Vállalat, Budapest, 2004

ENDRŐDY Géza – KOVÁCS Gyula: *A bűnügyi nyomozás kézikönyve*. Dr. Kovács Gyula [KGyul@], Budapest, 2018

FINSZTER Géza – KORINEK László – VÉGH Zsuzsanna (szerk.): *A tudós ügyész – Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2017

KOVÁCS Gyula – NAGY József: *A kriminálmétodika elméleti kérdései. Egyetemi jegyzet*. Nemzeti Közszerződési és Tankönyvkiadó Zrt., Budapest, 2013

KOVÁCS Gyula (szerk.): *Dobos-könyv – Emlékkönyv Dr. Dobos János születésének 80. évfordulója tiszteletére*. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2015

Internetes hivatkozások

<https://alkotmanybirosag.hu/uploads/2017/11/alapito-okirat.pdf> (2022. január 25.).

<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10006466> (2022. január 24.)

<https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/moldova-gyorgy> (2022. január 24.)

<https://www.ajk.elte.hu/content/in-memoriám-gyorgyi-kalman.t.4845> (2022. január 24.)

<https://www.arcanum.com/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/g-gy-757D7/gotz-janos-75A18/> (2022. január 23.)

<https://www.bunuldozok.hu/lapsz%C3%A1mok> (2022. január 24.)

<https://www.jogiforum.hu/arckepcsarnok/2021/09/23/a-rendithetetlen-ugyesz-eletenek-85-eveben-elhunyt-bocz-endre-volt-fovarosi-fougyesz-arckepvel-emlekezunk/> (2022. január 24.)

<https://www.keh.hu/kituntetesek/1514-Kituntetesek&pnr=1> (2022. január 25.)

https://www.kriminologia.hu/magyar-kriminologiai-tarsasag_vambery-es-viski-erem (2022. január 25.).

<https://www.nitrogen.hu/hu/hirek/217-a-bige-holding-kft-tizamanti-vegymuvek-60-eve> (2022. január 24.)

³²⁴ Forrás: <https://www.jogiforum.hu/arckepcsarnok/2021/09/23/a-rendithetetlen-ugyesz-eletenek-85-eveben-elhunyt-bocz-endre-volt-fovarosi-fougyesz-arckepvel-emlekezunk/> (2022. január 24.).

³²⁵ FINSZTER Géza – KORINEK László – VÉGH Zsuzsanna (szerk.): *A tudós ügyész – Tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapjára*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2017.

https://www.vasarnapihirek.hu/fokusz/alkotmany_orban_rendorseg_ugyeszseg_cigansag_bocz (2022. január 22.)

A bűnügyi nyomozás kézikönyve – Könyvbemutató (2018. 03. 07.)

Forrás: Kovács Gyula/Fotó: Dörgő Gyula